

ORTA VADELİ PROGRAM 2018-2020

Sayın Başbakan Yardımcısı Mehmet ŞİMŞEK Konuşma Metni

- ✚ Sayın Bakan Arkadaşlarım, değerli çalışma arkadaşlarım, değerli basın mensupları 2018-20 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programın basın toplantısına hoş geldiniz.
- ✚ Bugün sizlerle Orta Vadeli Programımızın detaylarını paylaşacağım.
- ✚ Öncelikle bu süreçte yoğun ve meşakkatli bir çalışma gösteren başta Kalkınma Bakanlığı olmak üzere Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası çalışanları ile emeği geçen tüm kamu kurum çalışanlarına teşekkür etmek istiyorum.
- ✚ Ayrıca tüm bu süreçte bizden desteklerini esirgemeyen Sayın Cumhurbaşkanımıza ve Sayın Başbakanımıza da şükranlarımı sunuyorum.
- ✚ Bugünkü sunumumuz 3 ana başlıktan oluşuyor.
- ✚ Sunumumda küresel ekonomi ve Türkiye ekonomisine yönelik kısa bir değerlendirmeden sonra Orta Vadeli Programımızın detaylarını sizlere aktaracağım.
- ✚ Sunumun akabinde Bakan arkadaşlarımla beraber sorularınızı cevaplayacağız.

KÜRESEL EKONOMİ

Küresel Büyüme Toparlanıyor

- ✚ İlk olarak küresel ekonomi ile başlayalım.
- ✚ 2002-07 döneminde yüzde 4,8 olan küresel büyüme kriz sonrası dönemde yüzde 3,3'e geriledi.
- ✚ Sanayi üretimi ve ticaretteki artışın da etkisiyle 2017 yılında hızlanan küresel büyümenin yüzde 3,5'e ulaşması bekleniyor.
- ✚ OVP döneminde de küresel büyüme olumlu görünümünü koruyor.

- IMF'ye göre Program dönemimiz boyunca küresel büyümenin ortalama yüzde 3,7 olması beklenmektedir.

Göstergeler Üretimde Canlanmaya İşaret Ediyor

- Grafikten de görüldüğü üzere göstergeler üretimde canlanmaya işaret ediyor.
- Küresel imalat sanayi Satın Alma Yöneticileri Endeksi son 75 ayın en yüksek seviyesine ulaşmış durumda.
- Bu güçlenme küresel üretim ve talebe ilişkin olumlu bir gösterge.
- Özellikle dikkatinizi çekmek istiyorum. Uzun süredir talep koşulları zayıf seyreden en önemli ticaret ortağımız Avro Bölgesi'nde de iktisadi faaliyetin bu yıl güçlendiğini görüyoruz.
- Bu ülkemizin ticareti için olumlu bir sinyal.

Küresel Ticaret Hacmi Artıyor

- Kriz öncesinde küresel büyümenin itici gücü olan dünya ticareti kriz sonrası dönemde oldukça zayıflamıştı.
- Yansıda da görüleceği gibi küresel krizden önce ortalama yüzde 7,7 büyüyen küresel ticaret hacmi kriz sonrası dönemde önemli ivme kaybetmiş ve artış hızı yüzde 3,1'e gerilemiştir.
- 2017 yılında sanayi üretimi ve yatırımlardaki artışla ticaret hacmi büyümesinde bir toparlanma gözlemliyoruz.
- Bu eğilimin OVP döneminde de devam edeceğini ve ortalama yüzde 3,9 ticaret hacmi artışı olacağı tahmin edilmektedir.

Küresel Enflasyon İlimli Seyrediyor

- Enflasyon hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için para ve maliye politikasını belirleyen önemli bir gösterge.

- ✚ 2016 yılında özellikle gelişmiş ülkelerde düşük seyreden enflasyon oranları bu yıl bir miktar yükseldi.
- ✚ Yine de küresel talepteki sınırlı toparlanma ve ılımlı seyreden emtia fiyatları küresel ölçekte enflasyonist baskıları azaltmaktadır.
- ✚ Avro Bölgesi ve Japonya'da enflasyonun halen düşük seyretmesi, bu ülkelerin genişletici para politikalarına devam etmelerine imkan sağlamaktadır.

Gelişmekte Olan Ükelere Sermaye Akımı Pozitif Dönüyor

- ✚ İktisadi faaliyetteki toparlamaya rağmen, enflasyon oranlarının ılımlı seyretmesi, gelişmiş ülke para politikalarının destekleyici olmaya devam etmesine yol açıyor.
- ✚ Grafikte de görüleceği üzere 2010-13 döneminde gelişmekte olan ülkelere toplamda 1,3 trilyon dolar net sermaye girişi gerçekleşirken, takip eden 4 yılda toplamda 1,5 trilyon dolar net sermaye çıkışı oldu.
- ✚ Portföy akımlarına Çin hariç bakıldığında, gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akışı son iki yıldır pozitif seyrediyor.
- ✚ Özellikle 2017 yılında bu trend daha da güçlendi ve Çin hariç gelişmekte olan ülkelere 138 milyar dolar net sermaye girişi olması beklenmekte.
- ✚ 2018 yılına dair beklentiler gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akışının Çin dahil pozitive dönmesi yönündedir.

Petrol Fiyatlarında Sınırlı Artış Bekleniyor

- ✚ Petrol fiyatları enflasyon, dış ticaret ve emtia ihracatçısı ülkelerin talebi yoluyla ekonomimizi etkiliyor.
- ✚ Bildiğiniz gibi küresel arz fazlasına bağlı olarak petrol fiyatları 2014 yılı ikinci yarısından sonra ciddi oranda geriledi.

- ✚ OPEC ülkelerinin üretimi kısma kararıyla 2017 yılında fiyatlar 50-55 dolar bandında seyretti. Son günlerde Irak'taki gelişmelerin etkisiyle fiyatlar bir miktar daha yükselmiş durumda.
- ✚ Ancak bazı OPEC üyelerinin üretim kısma kararına uymaması ve ABD'nin kaya petrol üretimini artırması petrol fiyatlarındaki yükselişi sınırlıyor.
- ✚ OVP dönemi için petrol fiyatlarının sınırlı artacağı ve 55-60 dolar bandında seyredeceği varsayılmıştır.

Küresel Ekonomiye İlişkin Aşağı Yönlü Riskler

- ✚ Küresel ekonomiye ilişkin değerlendirmelerimi önümüzdeki döneme yönelik hem kısa hem de uzun vadeli önemli riskleri sıralayarak kapatacağım.

(Beklenenden Hızlı Parasal Sıkılaştırma)

- ✚ Bu risklerden ilki Amerikan Merkez Bankası Fed'in beklenenden hızlı parasal sıkılaşmaya gitmesidir.
- ✚ Biliyorsunuz Fed Eylül ayı toplantısında faiz oranını sabit tutarken, bilanço küçültme sürecini açıkladı.
- ✚ Fed üyeleri, bu yılın kalanında bir, önümüzdeki yıl ise üç faiz artışı bekliyor.
- ✚ Ancak, piyasa fiyatlamaları 2018 sonuna kadar sadece 2 faiz artırımını işaret ediyor.
- ✚ Mevcut durumda Fed'in bilançosu 4,5 trilyon dolara ulaşmıştır.
- ✚ Ekim'den itibaren bilançoda kademeli küçültmeye gidilecek.
- ✚ Bilanço küçültmesinin ilk yıl 300 milyar dolar, ikinci yıldan itibaren ise 600 milyar dolar olması planlanıyor.
- ✚ Bu hesaplamalara göre bilançonun normalleşmesi 2020'li yılları bulacak gibi görünüyor.
- ✚ Fed sıkı para politikası uygularken diğer taraftan Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve Japonya Merkez Bankası (BoJ) genişleyici para politikalarına devam ediyor.

- ✚ Para politikalarında halen senkronize bir sıkılaştırmanın olmaması bizim gibi gelişmekte olan ülkeler için olumlu.
- ✚ Ancak, Fed'in bilanço küçültmesi ile birlikte beklenenden fazla faiz artışına gitmesi küresel dolar likiditesinin azalmasına ve finansal koşulların sıkılaştırmasına neden olabilir.
- ✚ Bu durum gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye hareketlerinde oynaklığa sebep olabilecektir.

(Jeopolitik Gerginlikler)

- ✚ Diğer bir küresel risk unsuru olan jeopolitik gerginlikler küresel ekonomiyi ve beklentileri olumsuz etkilemeye devam ediyor.
- ✚ Son dönemde Ortadoğu'da yaşanan belirsizlikler ve Kuzey Kore kaynaklı gerilimler jeopolitik riskleri artırmıştır.
- ✚ Ancak DAES'in Irak ve Suriye'de çökertilmesi ülkemiz açısından son derece olumlu bir gelişmedir.

(Küresel Ticarete Korumacılık Eğilimleri)

- ✚ Küresel krizden sonra daha da belirginleşen bir risk de ticarete korumacılık eğilimlerinin artmasıdır.
- ✚ Ülkeler ekonomilerini desteklemek için korumacılık önlemlerine başvuruyor.
- ✚ Ülkelerin küresel ticarete uyguladığı korumacılık önlem sayısı 2010 yılında 324 iken bu rakam 2016'da 1.300'e yaklaşmıştır. Yani önemli bir artış var.
- ✚ Son G-20 toplantılarında ticaret serbestisini destekleyici atıfların geçtiğimiz yıllara göre daha zayıf kaldığını görüyoruz.

(Yüksek Borçluluk Oranları ve Yaşlanan Nüfus)

- ✚ Son olarak küresel risklerden yüksek borçluluk oranları ve yaşlanan nüfusa değinmek istiyorum.

- ✚ Küresel düzeyde borçluluk artmakta ve küresel ekonomi üzerinde bir kırılganlık oluşturmaktadır.
- ✚ Sadece kamu kesimi değil finans dışı özel sektörün de hızlı bir borçlanma eğiliminde olduğunu görüyoruz.
- ✚ Uluslararası Finans Enstitüsü'nün raporuna göre küresel borç seviyesi 2017 yılı ilk çeyreğinde 217 trilyon dolarla dünya milli gelirinin yüzde 327'sine ulaştı.
- ✚ Çin başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek kredi büyümesi ve artan borçluluk dikkat çekiyor.
- ✚ Çin'in toplam borcu milli gelirinin yüzde 300'ünü geçti. Bu artış büyük ölçüde finans dışı özel sektörden kaynaklanmaktadır.
- ✚ Yüksek borçluluğa ilaveten yaşlanan nüfus da küresel büyüme için uzun vadeli bir risktir.
- ✚ Dünyadaki yaşlı nüfusun artması çalışma çağındaki nüfusun azalmasına, bağımlılık oranlarının artmasına böylece potansiyel büyümenin düşmesine yol açacaktır.
- ✚ Diğer yandan yaşlanan nüfus ile birlikte artan sağlık harcamaları da kamu mali dengeleri üzerine yük getirecektir.

TÜRKİYE EKONOMİSİ

- ✚ Küresel ekonomiye yönelik bu değerlendirmelerimin ardından şimdi de Türkiye ekonomisine geçmek istiyorum.

Büyüme Performansını Artırdık

- ✚ Uzun dönem ortalamalar gösteriyor ki büyüme performansımız son 15 yılda arttı.
- ✚ Cumhuriyetimizin kuruluşundan 2002 yılına kadar ortalama büyüme oranı yüzde 4,7 iken Hükümetlerimiz döneminde yaklaşık bir puan artarak yüzde 5,6 olmuştur.

✚ Bu dönemde sağlanan ekonomik istikrar, uygulanan yerinde ve etkin makroekonomik politikalar ve yapısal reformlar büyüme artışında etkili olmuştur.

Kişi Başı Geliri Artırdık

✚ Hükümetlerimiz döneminde sağladığımız bu büyüme ile kişi başı gelir seviyemizi de önemli oranda iyileştirdik, sınıf atladık.

✚ Yani ülkemiz alt orta gelir grubundan üst orta gelir grubuna yükseldi.

✚ 2002 yılında 3.581 dolar olan kişi başına geliri 3 katına çıkartarak 2016 itibarıyla 10.883 dolara yükselttik.

✚ Satın Alma Gücü Paritesine göre kişi başına gelir ise aynı dönemde 9.208 dolardan 2,7 katına çıkarak 24.636 dolara yükselmiştir.

Gelişmiş Ülkelerle Gelir Farkını Azalttık

✚ Bu gelir artışı gelişmiş ülkelerle aramızdaki gelir farkını azaltmamızı sağladı.

✚ Grafikte AB ülkelerine oranla gelir düzeyimizdeki iyileşmeyi görüyoruz.

✚ 2002 yılında AB'yi 100 kabul ettiğimizde kişi başına dolar cinsi gelir seviyemiz 37 iken 2016'da 62'ye yükselmiştir.

✚ Böylece son 15 yılda AB ile gelir farkımız 25 puan azalmıştır.

Güçlü İstihdam Artışı Sağladık

✚ Güçlü istihdam artışı devam ediyor.

✚ Hükümetlerimiz döneminde sadece yüksek büyüme performansı sergilemedik aynı zamanda bu büyümenin kapsayıcı olmasını sağladık.

✚ Yani ülkemizde istihdam yaratan bir büyüme söz konusu.

✚ İstihdamı arttırmaya yönelik aldığımız tedbirler ve güçlü ekonomik büyüme sonucunda küresel krizden sonra neredeyse tüm ülkeler istihdam yaratmakta zorlanırken biz yıllık ortalama 940 bin ilave istihdam sağladık.

- ✚ Bu dönemde güçlü istihdam performansımıza rağmen işgücüne katılımdaki hızlı artış sonucunda işsizlik oranı arzu ettiğimiz düşük seviyelere gerilemedi.

Cari İşlemler Açığı Yönetilebilir Düzeyde

- ✚ Cari işlemler açığına gelince 2011 yılı sonunda yüzde 9'lara ulaşan cari işlemler açığının milli gelire oranı enerji fiyatlarındaki düşüş ve aldığımız tedbirler ile birlikte önemli ölçüde iyileşti.
- ✚ Önümüzdeki dönemde daha dengeli bir büyüme kompozisyonu ile birlikte cari işlemler dengesini sürdürülebilir seviyelerde tutmak öncelikli amaçlarımızdan bir tanesidir.

Fiyat İstikrarında Önemli Mesafe Kat Ettik

- ✚ Öncelikli bir amacımız da sürdürülebilir büyüme için kalıcı fiyat istikrarının sağlanmasıdır.
- ✚ Hükümetlerimiz döneminde uyguladığımız etkin para ve maliye politikaları sonucunda enflasyonda kayda değer düşüş gerçekleşti.
- ✚ Yansıda da görüleceği gibi son 14 yılda ortalama yüzde 9 olan enflasyon ondan önceki 14 yılda yani 1989-2002 döneminde yüzde 70 artmıştır.
- ✚ Yakın dönemde enflasyonda çift haneli düzeyler görülmüş olsa da OVP döneminde fiyat istikrarına odaklı para politikasının yanı sıra yapısal alanlarda atılacak eşgüdümlü adımlarla enflasyonda kalıcı düşük seviyelerin yakalanması önceliklerimiz arasında olacaktır.

Kamuda Mali Disiplini Sağladık

- ✚ Hükümetlerimiz döneminde elde edilen büyük başarılarından biri de kamuda mali disiplinin sağlanmasıdır.
- ✚ 2002 yılında yüzde 10'un üzerinde olan bütçe açığının GSYH'ye oranı 2016'da yüzde 1,3'e geriledi.

✚ Kamuda yaratılan bu mali alan; eğitim, sağlık, ulaştırma gibi altyapı yatırımlarına imkan sağlamanın yanı sıra geçici olarak döngü karşıtı politikalar için de kullanıldı.

✚ Önümüzdeki dönemde de mali disiplini korumak hususunda kararlıyız.

Bütçe Açığı Göreli Olarak Düşük Seviyede

✚ Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler ile mukayese ettiğimizde ülkemizde bütçe açığının düşük seviyelerde olduğunu görüyoruz.

✚ Yansıda da görüldüğü gibi 2016 yılında gelişmekte olan ülkeler ortalaması yüzde 4,8 olan genel devlet açığının milli gelire oranı ülkemizde yüzde 1,3 seviyesindedir.

Kamu Borç Yükünü Önemli Ölçüde Azalttık

✚ Hükümetlerimiz döneminde sağladığımız mali disiplin sonucu kamu borcunun GSYH'ye oranı önemli ölçüde geriledi.

✚ 2002 yılında yüzde 72,1 olan bu oran 2016'da yüzde 28,1'e düştü.

Kamu Borcu Uluslararası Standartlara Göre Oldukça Düşük

✚ Kamu borcunu da diğer ülke grupları ile mukayese ettiğimizde benzer şekilde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelere göre milli gelire oranının çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

✚ 2016 yılında gelişmekte olan ülkeler ortalaması yüzde 47,3 olan kamu borç stokunun milli gelire oranı ülkemizde yüzde 30'un altındadır.

ORTA VADELİ PROGRAM

✚ Küresel ekonomi ve Türkiye ekonomisine ilişkin tespitlerimizden sonra 2018-20 dönemine ilişkin Orta Vadeli Programımızın detaylarına geçiyoruz.

OVP'nin Temel Amaçları

✚ 2018-20 dönemini kapsayan OVP'nin temel amacı

- makroekonomik istikrarın sürdürülmesi

- beşeri sermaye ve işgücünün kalitesinin artırılması
- yüksek katma değerli üretimin yaygınlaştırılması
- iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi
- ve kamuda kurumsal kalitenin artırılması

yoluyla büyümenin hızlandırılması, istihdamın artırılması ve gelir dağılımının iyileştirilmesidir. Bu çerçevede enflasyonun düşürülmesi, mali disiplinin sürdürülmesi ve cari dengenin iyileştirilmesi önem arz etmektedir.

Büyüme Oranı

- ✚ Türkiye ekonomisi 2016 yılında karşılaştığı iç ve dış olumsuzluklara rağmen yüzde 3,2 oranında büyümüştür.
- ✚ Aldığımız tedbirlerin etkisiyle 2016 yılı son çeyreğinden itibaren ekonomide hızlı bir toparlanma gerçekleşti.
- ✚ 2017 yılına ilişkin göstergeler yıl genelinde yüzde 5,5 seviyesindeki büyüme oranının yakalanabileceğine işaret etmektedir.
- ✚ Program döneminde de uygulayacağımız reformlar sayesinde yüzde 5,5 düzeyinde daha dengeli, sürdürülebilir ve kapsayıcılığını artırdığımız bir büyüme patikası hedefliyoruz.

Kişi Başı Gelir

- ✚ Nihai hedefimiz ülkemizin refah seviyesini daha da yükselterek ekonomimizi üst gelir seviyesine taşımaktır.
- ✚ Program dönemi sonunda kişi başı gelirimizin 13 bin doları aşacağını tahmin ediyoruz.
- ✚ Bu seviye bugün itibarıyla Dünya Bankası tanımına göre üst gelir grubuna çıkmak için belirlenen eşik değer üzerinde. (eşik değer: 12.235 dolar)

İşsizlik Oranı

- ✚ 2016 yılında ekonomideki ivme kaybının da etkisiyle işsizlik oranında tedrici bir artış oldu.
- ✚ İstihdamı artırmaya yönelik aldığımız tedbirler ve ekonomik büyümedeki hızlanma sonucunda işsizlik oranında yıl başından itibaren kademeli bir iyileşme sağladık.
- ✚ Program dönemi boyunca bu eğilimin devam edeceğini öngörmekteyiz.
- ✚ 2019 itibarıyla işsizlik oranının yeniden tek haneye düşmesini ve 2020 yılında yüzde 9,6 oranında gerçekleşmesini bekliyoruz.

Enflasyon Oranı

- ✚ 2017 yılsonunda enflasyonun yüzde 9,5 olacağı öngörülmektedir.
- ✚ Önümüzdeki dönemde enflasyon hedefle uyumlu patikaya gelene kadar para politikasında sıkı duruşun sürdürülmesi beklenmektedir.
- ✚ Program döneminde enflasyonun kademeli olarak iyileşerek yüzde 5 seviyesine gerilemesini hedefliyoruz.

Cari İşlemler Açığı

- ✚ 2016 yılında milli gelire oranla yüzde 3,8'e kadar gerileyen cari işlemler açığının 2017 yılında altın ve enerji dengesindeki bozulma nedeniyle bir miktar artmasını bekliyoruz.
- ✚ Diğer yandan program döneminde uygulayacağımız politikalar sayesinde cari açığın GSYH'ye oranının kademeli olarak düşerek 2020 yılında yüzde 3,9 seviyesinde gerçekleşeceğini tahmin ediyoruz.
- ✚ Cari işlemler açığının finansmanını iyileştirmeye yönelik çalışmalarımız devam etmekte. Özellikle yatırım ortamının iyileştirilmesi bu konudaki temel önceliğimizdir.

Merkezi Yönetim Bütçe Açığı

- ✚ Ekonomiyi desteklemek için alınan tedbirlerin etkisiyle 2017 yılında merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranının yüzde 2'ye yükselmesini öngörüyoruz.
- ✚ Bütçe gelirlerinin kalitesinin ve cari harcamalarda tasarrufların artırılması ve yatırım harcamalarının etkinleştirilmesi sonucunda program dönemi boyunca bütçe açığının kademeli olarak iyileşmesini hedefliyoruz.
- ✚ 2018 yılında yüzde 1,9 olarak gerçekleşmesi beklenen merkezi yönetim bütçe açığının milli gelire oranını program dönemi sonunda yüzde 1,6'ya düşürmeyi hedefliyoruz.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği

- ✚ Benzer şekilde 2017 yılında yüzde 2,4 seviyesine yükselmesi beklenen kamu kesimi borçlanma gereğinin milli gelire oranının program dönemi sonunda yüzde 1,3'e gerilemesini hedefliyoruz.

AB Tanımlı Borç Stoku

- ✚ 2016 yılında yüzde 28,1 olan AB tanımlı borç stokunun GSYH'ye oranının 2017 yılı sonunda sınırlı artarak yüzde 28,5 seviyesinde gerçekleşeceğini öngörüyoruz.
- ✚ 2018 yılında da bu seviyede kalacak borç stokunun program dönemi sonunda yüzde 27,5 seviyesine gerilemesini bekliyoruz.

Büyüme ve İstihdamı Destekleyen Öncelikli Politika Alanları

- ✚ Az öncede ifade ettiğim gibi istikrarlı ve yüksek hızda büyüyen bir ekonomik yapı için Orta Vadeli Programımızda 5 politika alanı önceliklendirilmiştir.
- ✚ Bunlar;
 - Makroekonomik istikrarın sürdürülmesi
 - Beşeri sermaye ve işgücünün kalitesinin artırılması

- Yüksek katma değerli üretimin yaygınlaştırılması
- İş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi
- Ve kamuda kurumsal kalitenin artırılmasıdır.

Makroekonomik İstikrarın Sürdürülmesi

Makroekonomik istikrarın sürdürülmesi amacıyla

Fiyat istikrarı için;

- ✚ Kalıcı fiyat istikrarına odaklı para politikasının sürdürülecektir.
- ✚ Enflasyonda katılığa neden olan yapısal sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar devam ettirilecektir.
- ✚ Gıda enflasyonundaki oynaklığın azaltılmasına yönelik olarak;
 - Lisanslı depoculuk hizmetleri özel sektör eliyle yaygınlaştırılacaktır.
 - Tarladan son tüketiciye kadar soğuk zincir yatırımları desteklenecektir.
 - Toptancı hal yasası çıkarılacaktır.

Kamuda mali sürdürülebilirlik için;

- ✚ Kamu harcamalarında etkinliği artıracamız. Bunun için;
 - Cari harcamaların artışı kontrol altında tutulacaktır.
 - Taşıt kullanımında tasarruf sağlanacaktır.
 - Süreklilik arz etmeyen gelirlerle kalıcı mahiyette harcama programları yaratılması önlenecektir.
 - Çok zorunlu haller dışında kamu hizmet binası yapımına izin verilmeyecektir.
 - Çok zorunlu haller dışında acele kamulaştırma yapılmayacaktır.
 - Sağlık hizmet sunucuları ile sosyal yardımlardan yararlananlara ilişkin denetim faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.
- ✚ Kamu yatırımlarının etkinliğini artıracamız. Kamu yatırımlarının özel sektörün yenilikçi ve üretken yatırımlarını ve ticareti destekleyecek; vatandaşlarımızın

yaşam kalitesini artıracak nitelikteki öncelikli altyapı alanlarına yönlendirilmesine devam edilecek. Bu kapsamda yatırım ödeneklerinin tahsisinde;

- Yük odaklı bölünmüş yol, liman ve demiryolu,
- Demiryolu iltisak hattı,
- Sulama ve arazi toplulaştırma,
- Maden ve hammadde arama,
- e-devlet altyapısı,
- Afetlere hazırlık,
- Eğitim ve sağlık altyapısı,
- Teknoloji ve Ar-Ge altyapıları öncelikli olarak değerlendirilecektir.

✚ Kamu gelirlerinin kalitesinin artırılması amacıyla;

- Gelir, Vergi Usul, Katma Değer, Emlak Vergilerine yönelik mevzuat güncellenecektir.
- Mahalli idarelerin özgelirleri artırılabacaktır.

✚ Verimsiz kullanılan veya atıl kamu varlıklarının değerlendirilmesi amacıyla;

- Tarımsal amaca ayrılan Hazineye ait tarım arazilerinin uygun koşullarda satışı sağlanacaktır.
- Hazine taşınmazlarının lehtar ve kiracılarına doğrudan satışı kolaylaştırılacaktır.
- Tescil harici alanlar Hazine adına tescil edilerek ekonomiye kazandırılacaktır.
- Atıl durumdaki tahsisli taşınmazlar kiralanacaktır.

✚ Ayrıca kamu mali sisteminin kurumsal yapısı güçlendirilecektir.

Finansal piyasalarda istikrarın korunması ve yurtiçi tasarrufların artırılması için;

✚ Sistemik risklerin sınırlandırılması amacıyla;

- Ticari bir alacağın ödenmemesine bağlı kayıpların tazmini için alacak sigortası yaygınlaştırılacaktır.

✚ Finansal sistemin derinleştirilmesi ve yurtiçi tasarrufların artırılması için;

- Altına dayalı tahvil/kira sertifikası ihracı gerçekleştirilecektir.
- Emlak ve Kalkınma Bankaları yeniden yapılandırılacaktır.
- Bireysel Emeklilik Sistemi gözden geçirilecek ve kapsamı genişletilecektir.

✚ Faizsiz finans sistemi geliştirilecektir.

✚ Reel sektörün kur riskini azaltmak ve yönetmek için makro ihtiyati düzenlemeler yapacağız.

Cari dengede sürdürülebilirlik için;

✚ İhracatın artırılması amacıyla;

- Uluslararası doğrudan yatırım stratejisi hazırlanacaktır.
- e-İhracat Stratejisi uygulamaya geçirilecektir.
- İhracatçıya “Tek Noktadan İhracat” kolaylığı sağlanacaktır.
- Turizmde dönüşümü sağlamak amacıyla Turizm Stratejisi yenilenecektir.

✚ Enerjide ithalata olan bağımlılığın azaltılması için;

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının enerji üretimindeki payı artırılabilecektir.

✚ Finansman imkanlarının iyileştirilmesi amacıyla;

- Eximbank'ın ödenmiş sermayesi artırılabilecektir.

✚ Lojistik hizmetlerinin etkinleştirilmesi için;

- Lojistik merkezler, modern işletmecilik prensipleriyle yönetilerek, ticaret hızlandırılacaktır.

- Doğu-Batı koridorundaki demiryolu yatırımları hızlandırılacaktır.
- Kuzey-Güney koridorundaki ulaşım ile ilgili darboğazlar giderilecektir.
- Limanların aktarma merkezleri olmasını teminen geri saha karayolu ve demiryolu bağlantıları güçlendirilecektir.
- Gümrüklerde Tek Pencere Sistemi yaygınlaştırılacaktır.

Beşeri Sermaye ve İşgücünün Kalitesinin Artırılması

Beşeri sermaye ve işgücünün kalitesinin artırılması amacıyla

Eğitim kalitesinin artırılması için;

✚ Fırsat eşitliğinin artırılması amacıyla;

- Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılacaktır.
- İlköğretimde tekli eğitime geçilecektir.
- Eğitimde özel sektörün payının artırılması yönünde tedbir alınacaktır.

✚ Öğretmen niteliklerinin artırılması için;

- Öğretmen Akademisi kurulacaktır.

✚ Mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesi için;

- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının yönetimi ve müfredatı geliştirilecektir.
- Tematik mesleki ve teknik lise uygulaması yaygınlaştırılacaktır.

✚ Üniversitelerin ihtisaslaşması amacıyla;

- Araştırma üniversiteleri ihtisaslaşma programı uygulanacaktır.

✚ Eğitim sisteminde yönetim etkinliğinin artırılması için;

- Okul bazlı bütçe yönetimi geliştirilecektir.

İşgücü piyasasının etkinliğinin artırılması için;

✚ Dijital dönüşüm ve teknolojik değişime uyum sağlanacaktır.

✚ İş ve işgücü arasındaki beceri uyumunun artırılması amacıyla;

- İstihdam hizmetleri kişiye özel bir yaklaşımla verilecek ve Eğitim-İstihdam Veri Tabanı kurulacaktır.
- İş ve meslek danışmanlarının özel gruplara yönelik ihtisaslaşması sağlanacaktır.

✚ Özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması için;

- Kadınların iş hayatına katılımının artırılması amacıyla bakım hizmetleri desteklenecektir.
- Sosyal yardım alan ve çalışabilir durumdaki bireylerin üretkenliğinin artırılması sağlanacaktır.
- Toplum yararına çalışma programı daha etkin hale getirilecektir.
- Engellilerin ekonomik ve sosyal hayata katılımı için sosyal ve fiziki çevre şartları iyileştirilmeye devam edilecektir.
- Kamuda alt işverenlik kapsamında çalışanlara yönelik düzenlemeler tamamlanacaktır.

✚ Ayrıca kayıt dışı istihdam azaltılacaktır.

Yüksek Katma Değerli Üretimin Yaygınlaştırılması

Yüksek katma değerli üretimin yaygınlaştırılması amacıyla,

Ar-Ge ve yenilik kapasitesinin artırılması için;

✚ TÜBİTAK ve Enstitüleri yeniden yapılandırılacaktır.

✚ Ulusal ölçekli araştırma altyapıları desteklenecektir.

✚ Kritik alanlarda yeni araştırma altyapıları oluşturulacaktır.

✚ Özel Ar-Ge ve tasarım merkezlerinin sayısı 1.000'e çıkarılacaktır.

- ✚ Biyoteknoloji, bilişim, ileri malzeme teknolojisi alanlarına destek verilecektir.
- ✚ Bilişim Vadisi Projesi I. Etabı hayata geçirilecektir.
- ✚ Türkiye Uzay Ajansı kurulacaktır.
- ✚ Bölgesel yenilik stratejileri yaygınlaştırılacaktır.
- ✚ Genç Girişimci Merkezleri yaygınlaştırılacaktır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması için;

- ✚ Yeni teknoloji alanlarında yerel bilgi platformları desteklenecektir.
- ✚ Yeni nesil erişim şebekeleri yaygınlaştırılacaktır.
- ✚ Bilgi ve iletişim teknolojileri destekli akıllı uygulamalara geçiş hızlandırılacaktır.
- ✚ Yeni uydularla uydu iletişim kapasitemiz arttırılacak, yerli teknoloji geliştirme çalışmalarına hız verilecektir.
- ✚ Açık kaynak kodlu yazılımların kullanımı yoluyla kamuda bilgi güvenliği ve tasarruflar arttırılacaktır.
- ✚ Siber güvenliğe yönelik yasal düzenlemeler tamamlanacaktır.

İmalat sanayii ve madenciliğin önceliklendirilmesi için;

- ✚ Büyük OSB'lerde tasarım ve dijital dönüşüm merkezleri kurulacaktır.
- ✚ İlaç ve tıbbi cihaz sanayii, raylı sistem ve havayolu araçları, savunma sistemleri, enerji ekipmanları, bilişim ve haberleşme sistemleri alanlarına öncelik verilecektir.
- ✚ Proje Bazlı Teşvik Sisteminin tanıtımına ağırlık verilecek, başta petrokimya sektörü olmak üzere büyük ölçekli stratejik yatırımlar desteklenecektir.
- ✚ Yerli marka otomobil destek programı hayata geçirilecektir.
- ✚ Madencilikte arama yatırımları arttırılacaktır.
- ✚ Cazibe merkezi olarak belirlenen bölgelerde yatırımların arttırılması için gerekli teşvik ve imkânlar yürürlüğe konulacaktır.

Tarımsal üretimin güçlendirilmesi için;

- ✚ Tarımsal destekler, üretim hedefleri, verimlilik ve çiftçi geliri dengesi gözetilerek yeniden düzenlenecektir.
- ✚ Büyük ölçekli tarımsal işletme modeline geçiş desteklenecektir.
- ✚ Su kullanımının etkinleştirilmesini teminen Su Kanunu çıkarılacaktır.
- ✚ Arazi bankacılığı dahil çeşitli modeller kullanılarak atıl tarım arazileri üretime kazandırılacaktır.
- ✚ Hayvancılıkta üretimin artırılması için;
 - Kaba yem üretimi ve işlenmesine yönelik altyapı geliştirilecek,
 - Meraların girişimciler tarafından ıslah edilerek kullanımı sağlanacak,
 - Damızlık materyal üretimi ile yetiştiricilik yapan işletmelerin ölçeği büyütülecektir.

İş ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi

İş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla,

İş ve yatırım süreçlerini iyileştireceğiz. Bunun için;

- ✚ Bürokratik izin, onay ve işlemler elektronik ortama aktarılarak, süreç hızı ve kalitesi artırılabilecektir.
- ✚ Yatırım Destek Ofislerinin kapasitesi güçlendirilecektir.
- ✚ ÇED kararı, yatırımcının ÇED raporunu eksiksiz olarak teslimini müteakip azami iki ay içinde sonuçlandırılacaktır.

Yatırım yeri tahsisinin kolaylaştırılması için;

- ✚ Potansiyel yatırım alanlarının belirlenmesi ve yatırımcılara daha kolay yer tahsisi yapılabilmesini teminen coğrafi bilgi sistemleri altyapısı tamamlanacaktır.
- ✚ Büyük ölçekli yatırımlara uygun yer tahsisi kolaylaştırılacaktır.

İş ve ticaret uyuşmazlıklarında hukuki öngörülebilirlik için;

- ✚ Yatırım, ticaret ve finans konularında mahkemelerde ihtisaslaşma sağlanacak ve yargılama süreleri kısaltılacaktır.
- ✚ Yeni icra dairesi modeli yaygınlaştırılacak; elektrik, su, telefon gibi borçlar için icra dairesine gidilmeden daha az masrafla ödeme yapılabilmesi sağlanacaktır.

KOBİ'lerin finansmana erişiminin etkin hale getirilmesi amacıyla;

- ✚ Girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi ve kitle fonlaması gibi yenilikçi finansman imkânları ve teknolojik girişimcilik destek modelleri geliştirilecektir.
- ✚ KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştırmak üzere banka teminat mektubu yerine Kefalet Sigortası kullanabilmesine imkan sağlayacak düzenleme oluşturulacaktır.
- ✚ Bölgesel girişim sermayesi uygulaması başlatılacaktır.

Kamuda Kurumsal Kalitenin Artırılması

Kamuda kurumsal kalitenin artırılmasına yönelik yeniden yapılanma ve koordinasyon için;

- ✚ Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin uygulama esasları ve yol haritası hazırlanacaktır.
- ✚ Kurumlar arası görev, yetki ve sorumluluk paylaşımı netleştirilecektir.
- ✚ Kamuda yeni kurum kurulması sınırlandırılacak, mevcut kurumlar ihtiyaç doğrultusunda yeniden yapılandırılacaktır.
- ✚ Kamu Sermayeli Kuruluşlar Yönetişim Kanunu çıkarılacaktır.
- ✚ Büyükşehir Belediye Kanunu yeniden düzenlenecektir.
- ✚ Büyükşehir belediyelerindeki personelin uzmanlaşma düzeyini yükseltecek bir program hazırlanacaktır.

✚ Kalkınma ajansları başta olmak üzere bölge kalkınma idarelerinin rolleri ve yetkileri güçlendirilecek, yönetim, denetim ve mali yapıları iyileştirilecektir.

Kamuda insan kaynağı kalitesinin artırılması için;

✚ Merkez ve taşra teşkilatının ilişkisi güçlendirilecek, taşradaki uygulama etkinliği ve personel kalitesi iyileştirilecektir.

✚ TODAİE, pratik eğitimler veren, kamuya personel yetiştiren, kamu personeli yetiştirme merkezi olarak yeniden yapılandırılacak

✚ Vatandaşlara sunulan hizmetlerin hız ve kalitesi ölçülerek performans değerlendirmesi yapılacak ve sonuçlar kamuoyuyla paylaşılacaktır.

✚ Bütçeler, kamu hizmet programlarının performansını gösteren, daha sade, anlaşılabilir ve vatandaş tarafından değerlendirilebilir belgelere dönüştürülecektir.

Adalet ve güvenlik hizmetlerinde etkinliğin artırılması amacıyla;

✚ Yargılama sürelerinin kısaltılması için tedbirler alınacaktır.

✚ Güvenlik güçlerinin teknik kabiliyet ve kapasitesi artırılacaktır.

✚ Sunumum burada tamamlandı.

✚ Orta Vadeli Programımızın vatanımıza ve milletimize hayırlara vesile olmasını diliyorum.

✚ Hepinize teşekkür ediyorum.